

Welkom op de Studiedag: Impact!

We gaan zo beginnen

3 december 2020

Maarten Hoorn, Wessel van Vliet, Annelies Acda

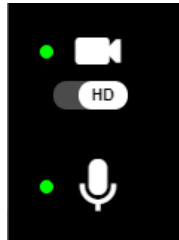
**Gezondheid(sachterstanden)
in de omgevingsvisie**

Huishoudelijk en technisch

Als je iets wilt zeggen:
vraag dit aan via dit
zwaaiende poppetje

Vragen over de presentaties in deze chat

Verder: sessie wordt opgenomen

Voor technische vragen: Naomi Esther

Beste lay out van je scherm
Tijdens presentaties

Vandaag

- Introductie

Maarten Hoorn, Platform 31, GezondIn

Wessel van Vliet, Platform31, GezondIn

Annelies Acda, Pharos, GezondIn

- Aanleiding

- Omgevingswet: theorie

- Omgevingsvisies in 5 smaken

- Ingrediënten voor een gezonde visie

3 december 2020

Vragen aan u

Ga naar www.menti.com

Gebruik code 72 25 35

Mentimeter:

- Vragen stellen via Mentimeter
  - Ben je bekend met de Omgevingswet? Nee, Beetje, Redelijk, Goed, Zeer goed
  - Ben je al betrokken de Omgevingsvisie? Nee, Beetje, Redelijk, Goed, Zeer goed
  - Zijn in jouw gemeente bij het fysieke domein de opgaven uit het sociaal domein bekend? Nee, Beetje Redelijk, Goed, Zeer goed
  - Wat is jouw voornaamste tip om gezondheid op de agenda te krijgen in het fysieke domein?
- Tijdsverdeling:
  - 10 minuten welkom, mentimeter en aanleiding (Annelies)
  - 8 minuten Omgevingswet (Maarten)
  - 7 minuten gesprek Omgevingswet en omgevingsvisie (Annelies) Centrale vraag: al betrokken bij omgevingsvisie en hoe?
  - 15 minuten voorbeelden (Wessel)
  - 10 minuten gesprek in kleine groepjes: wat sluit aan bij jouw gemeente? (Annelies – we zetten de mensen in breakoutrooms als dat lukt)
  - 10 minuten vijf basisingrediënten (Maarten)
  - 10 minuten gesprek basisingrediënten: hoe werkt het nu bij jullie? (Annelies)

3 december 2020

Aanleiding

Aanleiding

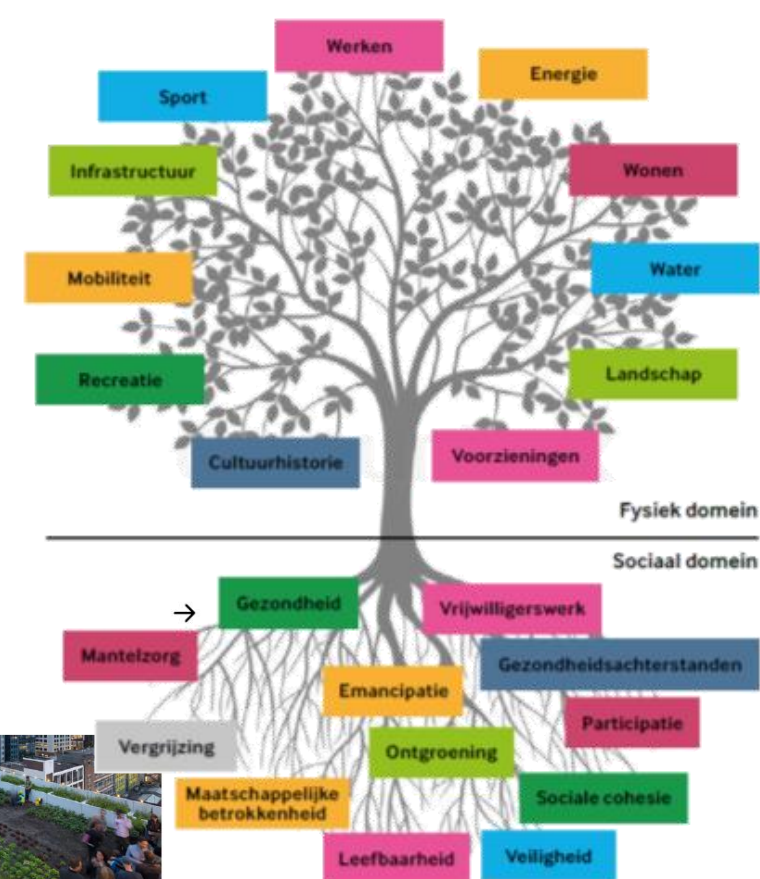
- Verbinden gezondheid en ruimte
  - Vanuit GezondIn
  - Gezondheid expliciet in Omgevingswet opgenomen
- Eerdere activiteiten
  1. Gezondheid staat centraal
  2. Eén gezondheidsthema voorop
  3. “Meekoppelen” van gezondheid
- Omgevingsvisie belangrijk instrument
  - Quicksan
  - Interviews

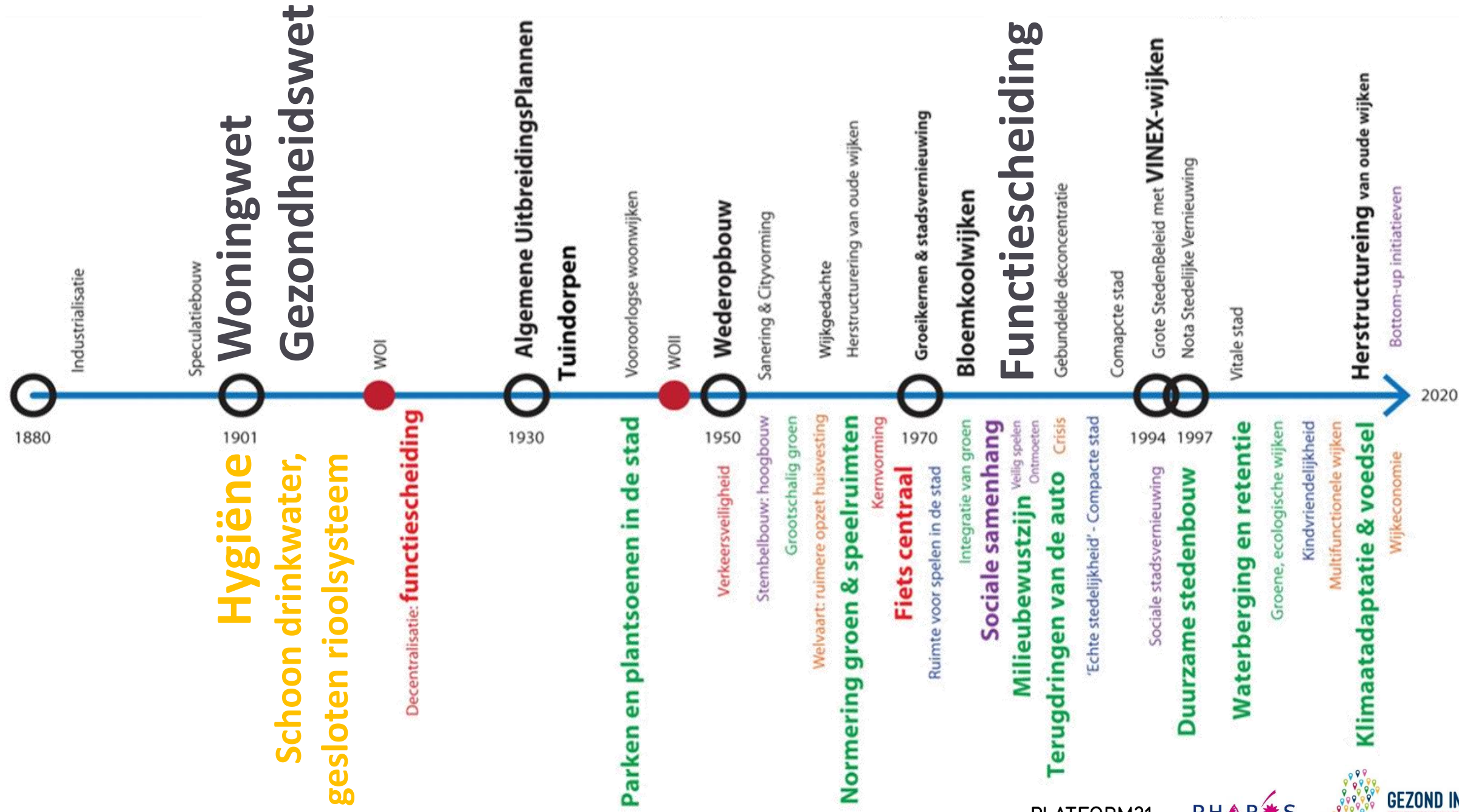
INSPIRATIE- EN WERKBOEK GEZONDHEID EN RUIMTE

PLATFORM31
kennis van stad en regio

Koppeling ruimte en gezondheid vanuit gezondheidsbeleid

- Landelijke nota gezondheidsbeleid
- Vier gezondheidsvraagstukken:
  - A. Gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving
  - B. Gezondheidsachterstanden verkleinen
  - C. Druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen
  - D. Vitaal ouder worden

3 december 2020

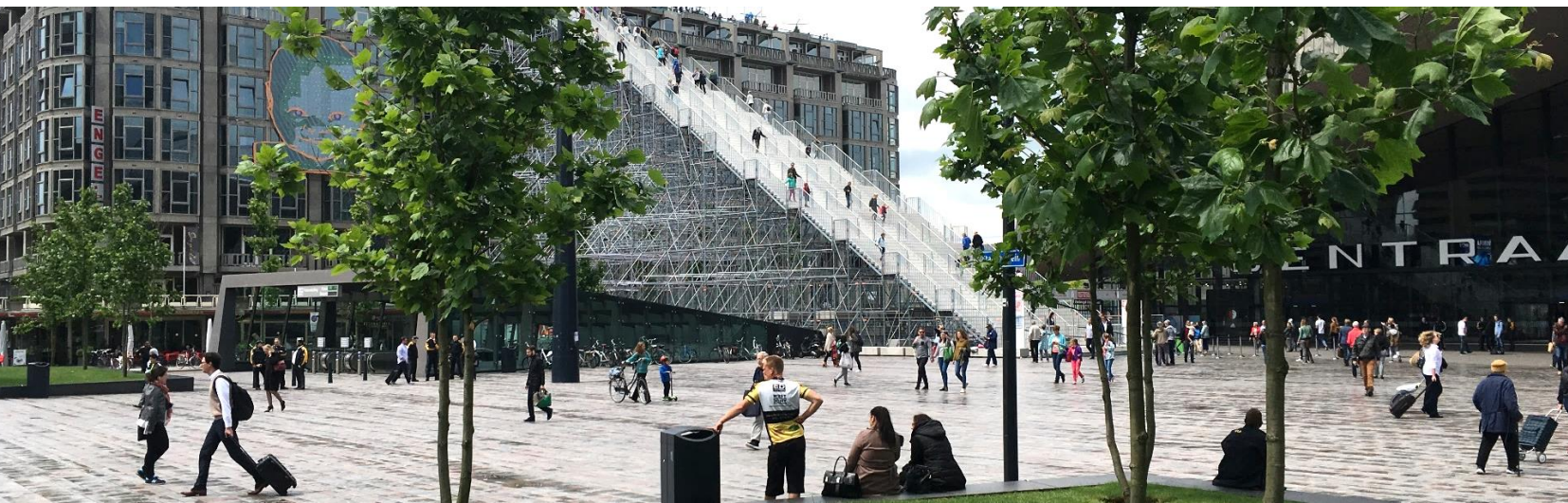
Theorie: Omgevingswet

Omgevingswet en gezondheid

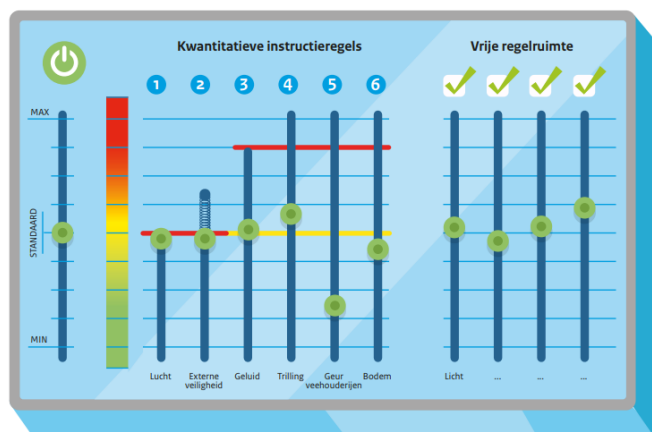
- Gezondheid in Omgevingswet
- Gezondheid in omgevingsvisies

Gezondheid in Omgevingswet

- 4 factoren gezondheid: erfelijkheid, leefstijl, gezondheidszorg en leefmilieu
  - Normen borgen basisniveau
  - Integrale benadering
- (Nog) niet genormeerde gezondheidsaspecten betrekken bij afweging, integrale benadering
- Adviserende rol GGD

Artikel 1.3 (maatschappelijke doelen van de wet)

Deze wet is, met het oog op duurzame ontwikkeling, de woonbaarheid van het land en de bescherming en verbetering van het leefmilieu, gericht op het in onderlinge samenhang:
a. bereiken en in stand houden van een **veilige en gezonde fysieke** leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit, en
b. doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

Verbeterdoelen van de Omgevingswet

Nationale Omgevingsvisie

Vier prioriteiten

- 1) Ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie*
- 2) Duurzaam economisch groeipotentieel*
- 3) Sterke en gezonde steden en regio's
- 4) Toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied*

* tip! Ook haakjes!

Omgevingswet: zes instrumenten

- Omgevingsvisie
- Programma
- Algemene regels
- Omgevingsplan
- Omgevingsvergunning
- Projectbesluit

Bepaal visie

Bepaal regels

Beoordeel initiatieven

Omgevingsvisie

- Integrale visie
- Lange termijn-keuzes voor leefomgeving
- Verplicht voor rijk, provincie en gemeente
- Beleidsmatige basis
- Vervangt 5 sectorale plannen
  - Structuurvisie
  - Waterplan
  - Milieubeleidsplan
  - Verkeers- en vervoerplan
  - Natuurvisie

Gezondheid in omgevingsvisie

1. Omschrijving van de **huidige staat** van de gezondheid;
  1. Bevolkingskenmerken per gebied zaken
  2. Gezondheids- en sociaal-maatschappelijke thema's
  3. Inzicht in voorzieningen in breedste zin van het woord.
2. **Mogelijke ingrepen** die gedaan kunnen worden vanuit het perspectief van gezondheid;
  1. Selecteer opmerkelijke gezondheids- en sociaalmaatschappelijke thema's per gebied
  2. Breng kort in kaart welke factoren daaraan ten grondslag (kunnen) liggen.
  3. Geef aan hoe deze thema's en de achterliggende factoren zich verhouden tot ruimte.
3. De manier waarop **gezondheid integraal bij andere** aspecten meegenomen kan worden.

3 december 2020

Omgevingsvisies & gezondheid

Vijf omgevingsvisies in vijf smaken

Vijf omgevingsvisies, vijf smaken

Gemeente
Súdwest-Fryslân

Home Intro & opzet Werkwijze & principes Thema's

Omgevingsvisie 1.0 Súdwest-Fryslân

Door en voor ús mienskip

Door inwoners is tijdens het 'Rondje Súdwest' in het voorjaar van 2019, de basis gelegd voor de Omgevingsvisie 1.0 van de gemeente Súdwest-Fryslân. De Omgevingsvisie 1.0 schetst de hoofdlijnen van de ontwikkelingsrichting voor de woon-, werk- en leefomgeving op de langere termijn.

Omgevingsvisie DEVENTER

Koester

OMGEVINGSVISIE
MAASTRICHT 2040

balans

de

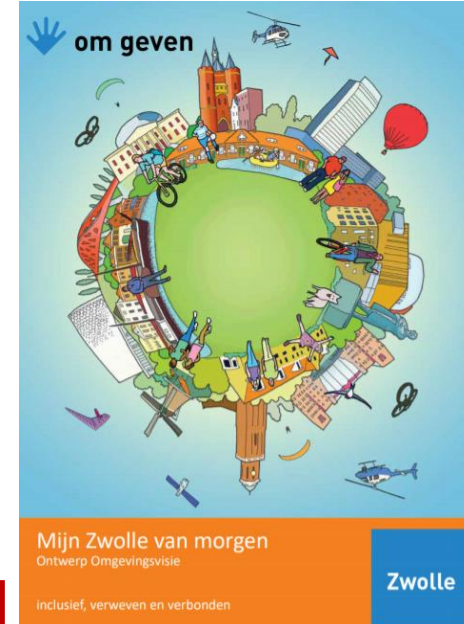
Súdwest-Fryslân

Deventer

Zwolle

Gennep

Maastricht

OMGEVINGSVISIE GEMEENTE GENNEP

'SAMEN MAKEN WE GENNEP'

PLATFORM3L
kennis van stad en regio

PHAROS
EXPERTISENTRUM GEZONDHEIDSVERSIKELLEN

GEZOND IN ...
STIMULERINGSPROGRAMMA GDS
LOKALE AANPAK GEZONDHEIDSGEDACHTEN

Ingrediënten voor een 'gezonde' visie

1. Framing van gezondheid(sachterstanden) / 'gezond verhaal'

2. Proces: intern

3. Proces: extern

4. Vertaling van gezondheid naar gebieden

5. Van visie naar uitvoering

Súdwest-Fryslân

2020 | versie 1.0 | website |
'Omgevingsvisie 1.0', voor en door ús
mienskip'

- Gezondste gemeente van (Noord) Nederland, geluk en brede welvaart op 1
- SDG's als thematisch kompas en kader
- Rondje Súdwest, Omgevingsbus
- Vervolg: programma Gezond Wonen
- Gebiedspecifieke opgaves en aandachtspunten, bv. Bolsward

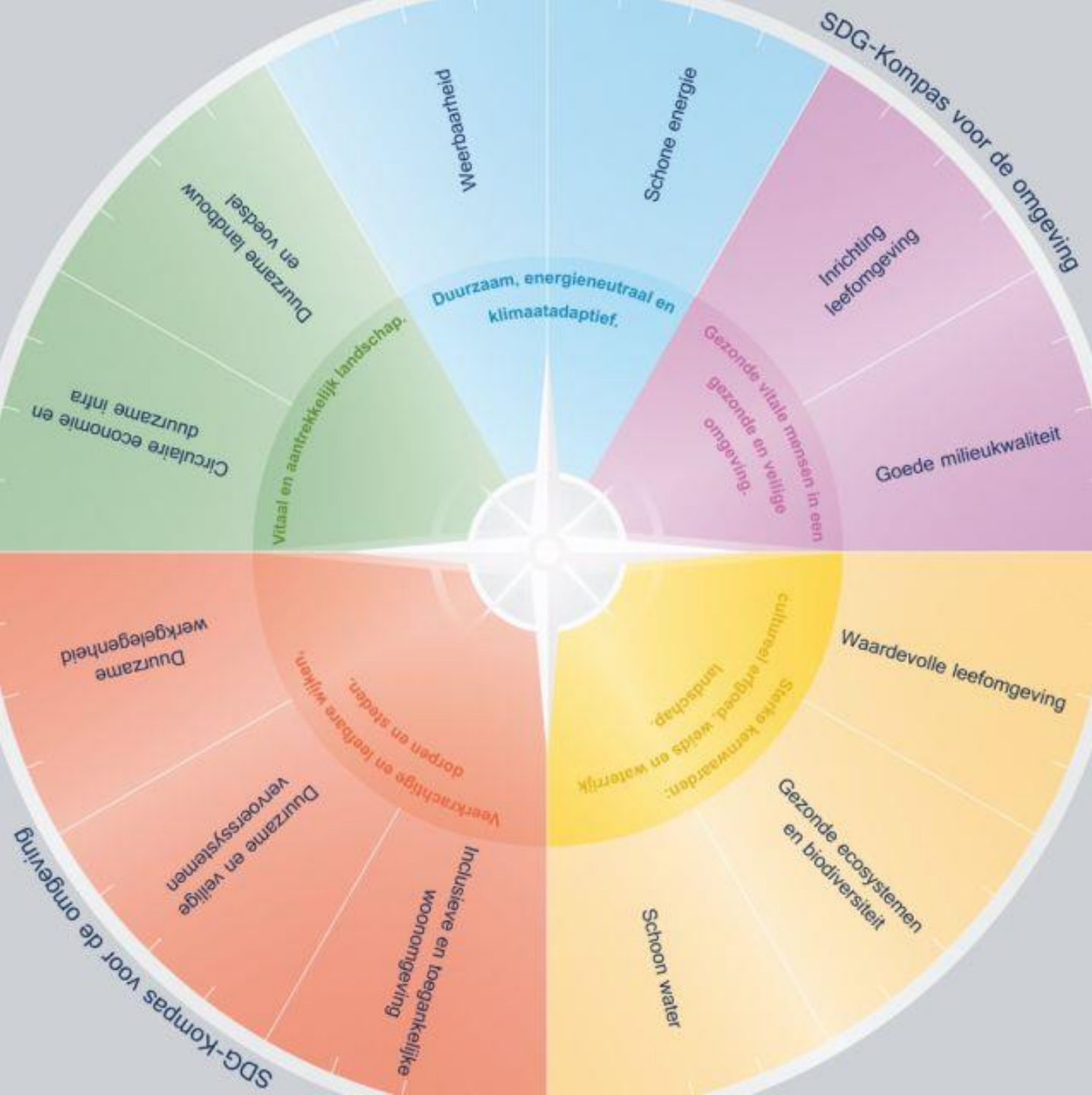
provinsje fryslân
provincie fryslân

Vernieuwen in vertrouwen

Geluk op 1

Bestuursakkoord 2019-2023

- Regulering en beheer van gevaarlijke stoffen in productie en bouw
- Handhaving tegen dumpen chemisch afval
- Handhaving en voorlichting, gedragsverandering stimuleren
- Giftstoffen in akkerbouw en tuinbouw vervangen door ecologische middelen

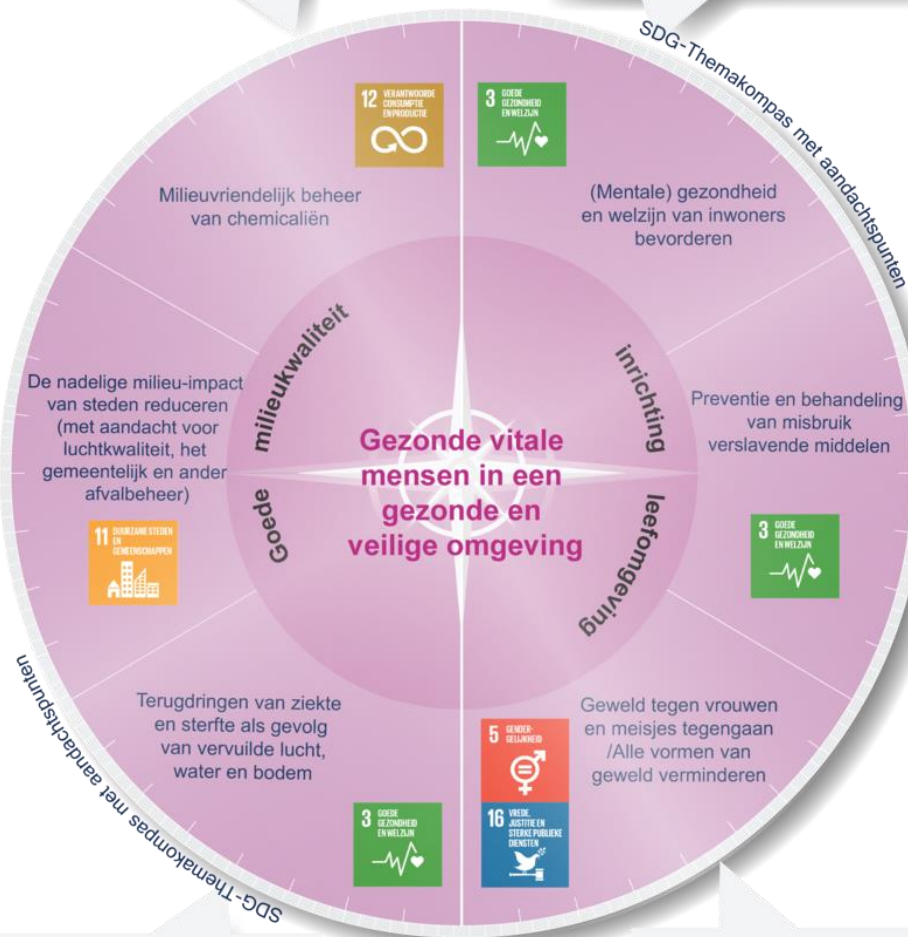
- Veilige inrichting van openbare ruimte, gebouwen en installaties;
- Aantrekkelijke openbare ruimte met water en groen in alle wijken;
- Uitnodigende voorzieningen voor sport, spel, recreatie, wandelen en fietsen;
- Groene en uitdagende schoolpleinen, ook toegankelijk voor de buurt;
- Volkstuinen en gedeelde moestuinen, stadslandbouw, korte ketens;
- Ontmoetingsfuncties in wijken, voldoende afwisseling van functies;
- Beperking lawaai- en verlichtingsoverlast en (geur)hinder.

- De nadelige milieu-impact van steden reduceren (met aandacht voor luchtkwaliteit, het gemeentelijk en ander afvalbeheer);
- Milieuzones, autoluwe zones, snelheidsbeperking en terugdringen emissies in en rond de stad, in het bijzonder in wijken met de hoogste luchtvervuiling;
- Optimale inzameling, scheiding en hergebruik van gemeentelijk afval, op een wijze die voor iedereen betaalbaar en toegankelijk is;
- Gebruik van duurzame en circulaire materialen in de bouw.

- Rookvrije omgeving realiseren;
- Tegengaan alcohol- en sigarettenreclame;
- Handel in en gebruik van drugs ontmoedigen door goede verlichting en periodieke afsluiting van risico volle zones;
- (Preventieve) maatregelen tegen illegale productie.

- Terugdringen fijnstof uit verkeer, houtstook, andere bronnen;
- Verduurzaming en sanering veestallen; geen uitbreiding veestapel als omgevingswaarden niet in orde zijn;
- Bodemsanering, in het bijzonder op humane spoedlocaties
- Herstel biologische en chemische kwaliteit van grond- en oppervlaktewater;
- Herstel van organische stoffen in de bodem;
- Minimaal toepassing van wettelijke milieunormen voor alle economische bedrijvigheid, extra inspanning waar deze(ver) worden overschreden.

- Veiligheid op straat door goede verlichting;
- Risicovolle plekken afsluiten of omvormen, verloedering tegengaan;
- Voorzien in opvang voor vrouwen en kwetsbare groepen
- Opvang voor verwarde personen;
- Aandacht voor ruimtelijke aspecten van mensenhandel en prostitutie.

Gennep

2019 | vastgesteld | 111 pagina's |
'Samen maken we Gennep'

- • Ambitie: gezondste regio van NL
- • Vier speerpunten, gezondheid verweven
- • Deelgebieden met 'dashboards', link met dorps- en wijkplannen
- • Wereldcafé en ooievaarsnest
- • Initiatieven en rollen

CULTUURRIJK

Wij versterken de trots op de eigen identiteit en omgevingskwaliteit

We zetten in op de versterking van de vrijetijdseconomie en zoeken naar koppelkansen bij water- en natuuropgaven

KRACHTIGE KERNEN

We zetten in op een aanbod in wonen en voorzieningen die gericht is op alle doelgroepen

We werken samen met inwoners aan een aantrekkelijke en toekomstbestendige omgeving

We zetten in op een compact en bruisend kernwinkelgebied en voldoende winkelvoorzieningen in de kernen

We bevorderen werkgelegenheid en ondernemerschap door een goed vestigingsklimaat en door ruimte te geven aan economische dragers

HOOG DROOG EN VEILIG

Wij zijn verantwoordelijk voor een gezonde, veilige leefomgeving en werken waar mogelijk samen met inwoners, ondernemers, organisaties en belangenpartijen om de leefomgeving

We treffen voldoende voorzieningen voor zowel hoge waterstanden als perioden van droogte, zowel om het te voorkomen als om de negatieve gevolgen tegen te gaan

We gaan aan het werk met de opgave om in 2050 energie neutraal te zijn en de uitstoot van CO2 terug te dringen

MET ELKAAR VERBONDEN

We willen samenwerken met inwoners aan een leefbare woonomgeving met voldoende voorzieningen

De gemeente wil een transparante organisatie zijn met toegankelijke communicatie en een integrale aanpak

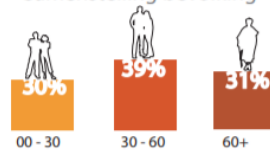

We zetten in op veilige wegen en duurzame vervoersmogelijkheden

BEVOLKING 2018

Samenstelling bevolking

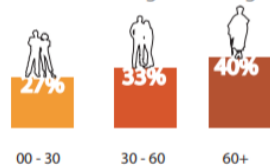
GEMIDDELD INKOMEN

€22,800

PROGNOSE 2030

Samenstelling bevolking

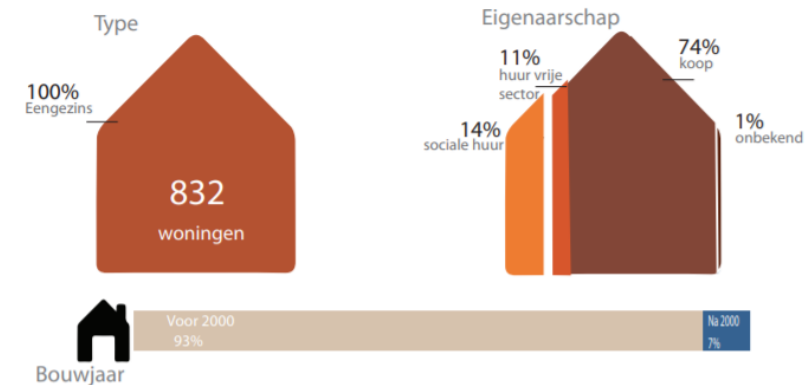
VOORZIENINGEN

Voorzieningen in omgeving (gemiddelde afstand)

WONINGVOORRAAD

Prijsklasse koop in euro

Mediaan: 310.429

Vraagprijs gemiddeld: 347.549

Gemiddeld per m²: 2.094

Gemiddeld woonoppervlak in m²: 157

ENERGIE

Gemiddeld verbruik huishouden

Maastricht

2020 | vastgesteld | 128 pagina's
(deel 1) | 'Koester de Balans.
Omgevingsvisie Maastricht 2040'

Samen werken aan de volgende principes en maatregelen voor het thema 'gezond en leefbaar'

1. Investeer in een spreiding van voorzieningen en ontmoetingsplekken over de stad.
2. Zorg dat deze ontmoetingsplekken in buurten veilig en bereikbaar zijn voor iedereen, met bijzondere aandacht voor kinderen, ouderen en mensen met een beperking.
3. Investeer in veilige en aantrekkelijke routes voor wandelaars en fietsers conform het 'STOP'-principe, de volgorde voor het prioriteren van verschillende vervoersvormen (Stappen, Trappen, Openbaar vervoer, Personenauto).
4. Vergroen de stad met aandacht voor ontmoeting, biodiversiteit, klimaat, bomen en de ruimtelijke identiteit van Maastricht.
5. Benut de hoogwaterveiligheidsopgave om de stad niet alleen veiliger, maar ook aantrekkelijker te maken door te investeren in water- en natuurrecreatie.
6. Zoek actief naar 'koppelkansen': mogelijkheden om verschillende initiatieven en maatregelen aan elkaar te koppelen, zodat deze samen optimaal bijdragen aan een gezonde en veilige leefomgeving ($1 + 1 = 3$).
7. Investeer in plekken en routes waar mensen in de openbare ruimte kunnen bewegen en sporten, met bijzondere aandacht voor pleinen, parken, fietspaden en (hard)looptroutes.
8. Hanteer gezonde en veilige ontwerpprincipes als uitgangspunt voor de (her)inrichting van de openbare ruimte.
9. Stimuleer actieve cultuurparticipatie om mensen te verbinden en te laten bewegen.
10. Werk aan de juiste verlichting in de stad met aandacht voor het bioritme van mens en natuur, veiligheidsbeleving, technologische mogelijkheden, zorgvuldig energieverbruik en ontwikkelingen in de richting van een '24-uurs economie'.
11. Beheer de openbare ruimte zodat deze 'schoon, heel en veilig' is, afgestemd op de gebruiksfunctie van verschillende gebieden en routes in de stad. Bijzondere aandacht gaat uit naar ontmoetingsplekken, beweegplekken en routes.

- • Inclusiviteit als één van de 5 opgaven
- • Thema 'gezond & leefbaar': positieve insteek, 10 principes en maatregelen ('tussenniveau')
- • Nieuwe (doel)groepen betrokken
- • Gebiedsprofielen in deel 1
- • Buurt- en wijkcores in deel 2

Maastricht

2020 | vastgesteld | 128 pagina's
(deel 1) | 'Koester de Balans.
Omgevingsvisie Maastricht 2040'

- Inclusiviteit als één van de 5 opgaven

- Thema 'gezond & leefbaar': positieve insteek, 10 principes en maatregelen ('tussenniveau')

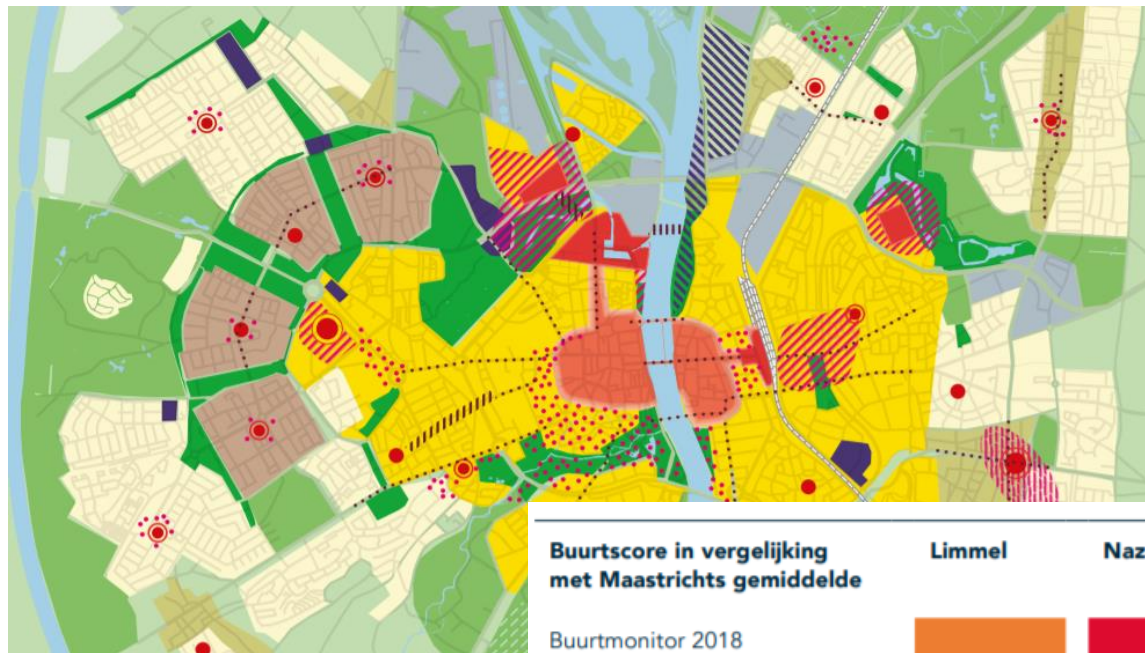
- Nieuwe (doel)groepen betrokken

- Gebiedsprofielen in deel 1

- Buurt- en wijkcores in deel 2

Buurtscore in vergelijking met Maastrichts gemiddelde	Limmel	Nazareth	Malberg
Buurtmonitor 2018			
Veiligheidsmonitor 2017			
GGD Wijkprofielen 2018			
Hittestress			
Waterproblematiek			
Groen in de woonbuurt			
Parkeren			

Deventer

2019 | vastgesteld | 84 pagina's |
'Omgevingsvisie Deventer'

- Trendrapport als basis

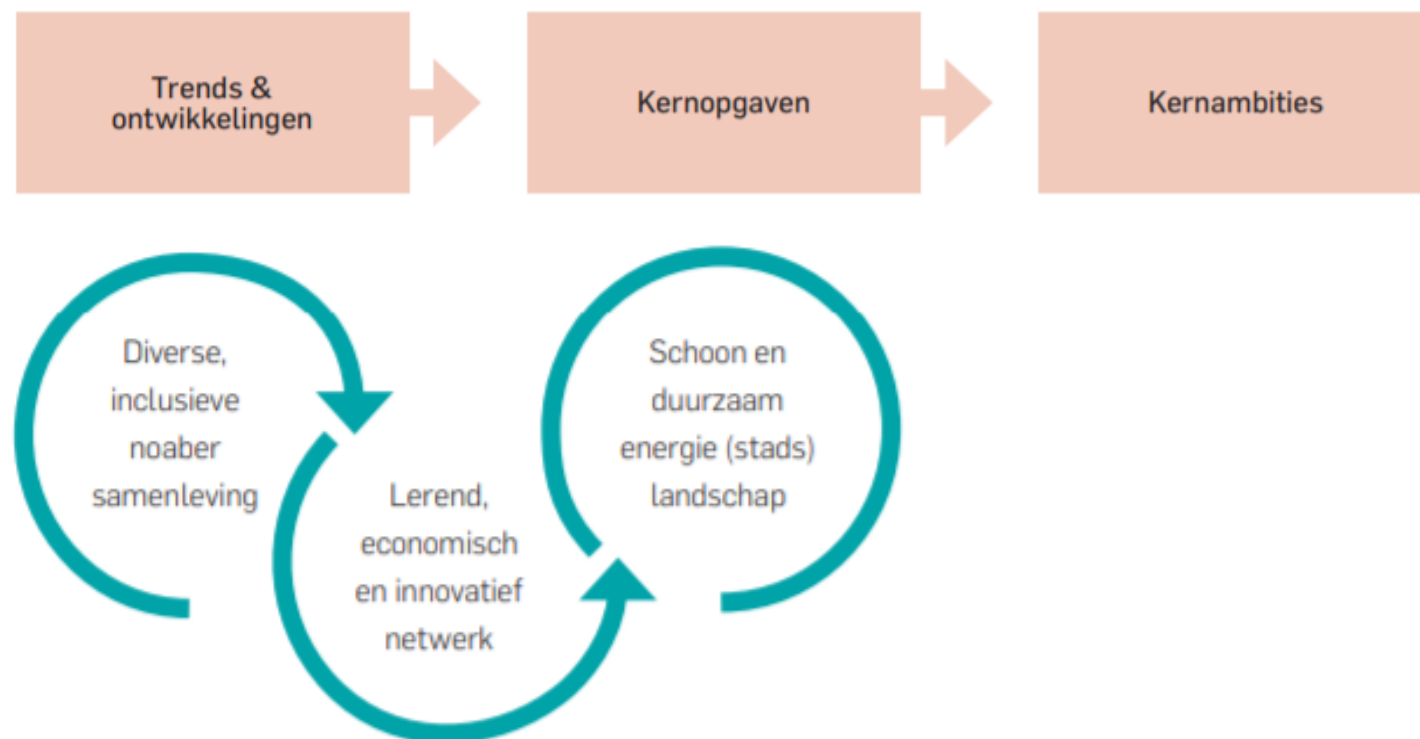
- 'Noaberschap' alias inclusiviteit

- Prioritering per deelgebied

- Van initiatief naar realisatie:
'carrousel'

Deventer

2019 | vastgesteld | 84 pagina's |
'Omgevingsvisie Deventer'

- Trendrapport als basis

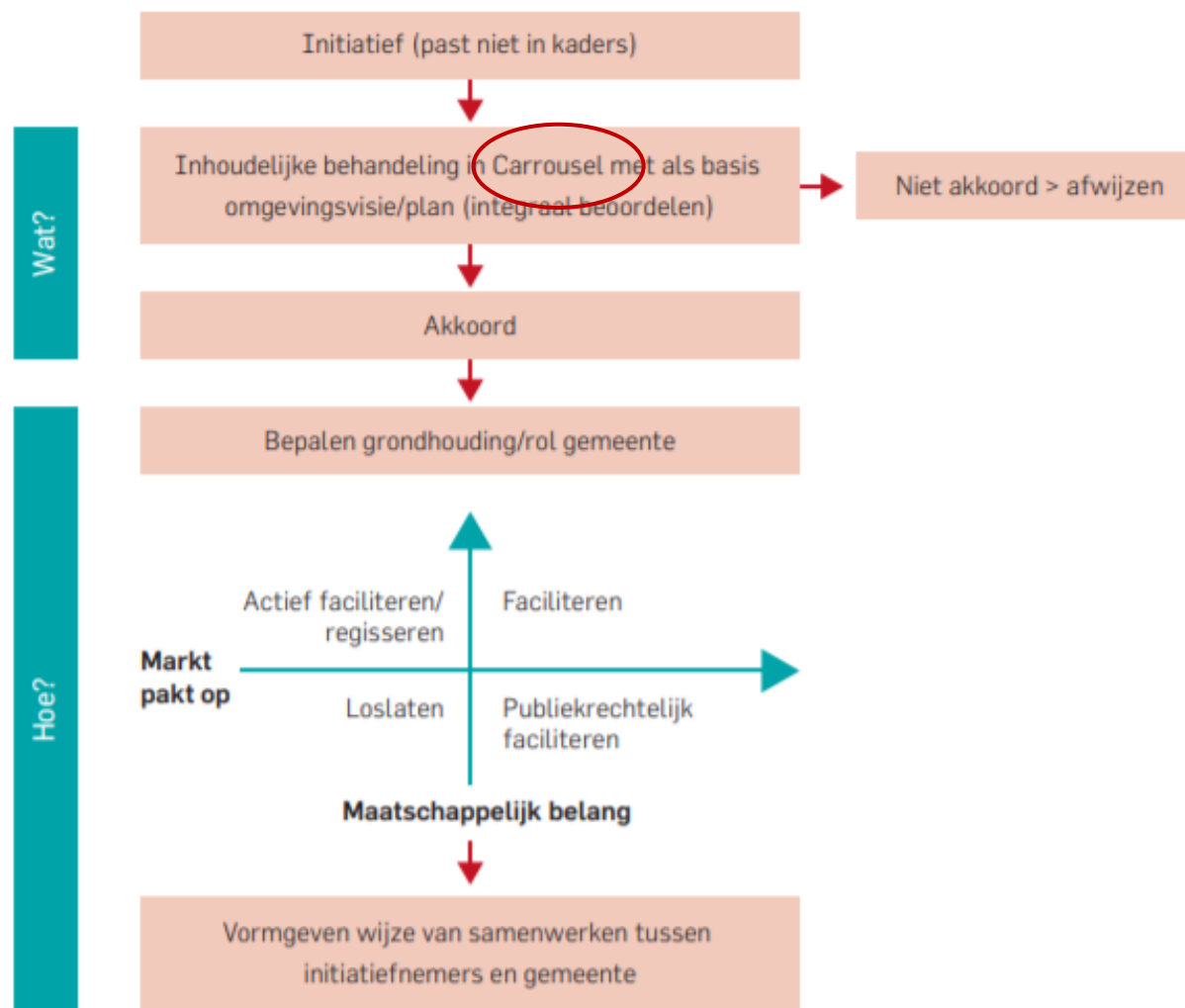
- 'Noaberschap' alias inclusiviteit

- Prioritering per deelgebied

- Van initiatief naar realisatie:
'carrousel'

Zwolle

2020 | ontwerp | 117 pagina's | 'Mijn Zwolle van morgen'

- 'Het Huis van Zwolle' als basisfilosofie, gezonde leefomgeving is thema
- Kompas 'Zwolle gezond' als middel voor monitoring en afwegingen
- Omgevingseffectanalyse (OER) incl. gezondheid
- Vragen bij het ontwerp van de buitenruimte

3 december 2020

In groepen uiteen

Welke omgevingsvisie spreekt jou aan en waarom?

3 december 2020

Het recept

Vijf basisingrediënten

Ingrediënten voor een 'gezonde' visie

1. Framing van gezondheid(sachterstanden) / 'gezond verhaal'

2. Proces: intern

3. Proces: extern

4. Vertaling van gezondheid naar gebieden

5. Van visie naar uitvoering

1 Framing gezondheid

- Vertel een duidelijk verhaal
  - Breed: Mienskip of Noaberschap
  - Specifiek: analyse Gennep
- Gebruik bestaand materiaal
  - Breed: algemene trendrapporten
  - Specifiek: buurtonderzoek of gezondheidsmonitor
- Zet ambities neer
  - Breed: Sustainable Development Goals
  - Specifiek: gezondste regio

Buurt	Levens- verwachting (man, 2007)	Gezondheid- verwachting (man, 2007)
Nesselande	78,8	71,9
Ommoord	77,2	69,0
Oosterflank	76,7	68,7
Prinsenland	77,8	69,1
Kralingen-Oost	78,4	70,1
Kralingen-West	75,9	67,7
Stadsdriehoek	76,5	67,7
Cool	76,0	67,0
Delfshaven	74,3	65,3 ^N

2 Proces intern

- Geef input bij visie
  - Afhankelijk van organisatie
- Verdiep je in andere belangen
  - Maak mogelijke koppelingen
- De visie is geen eindpunt
  - Middel om inzicht in elkaars belangen te krijgen

3 Proces extern

- Samen met stakeholder
  - Zet je netwerk in
  - Haak aan bij bestaande initiatieven
- Maak het concreet
  - Achterhaal wat leeft
- Betekenis van participatie

4 Vertaling van gezondheid naar gebieden

- Vertaalslag maken naar gebiedsniveau
  - In visie
  - In uitvoeringsprogramma's
- Geef heldere informatie over buurten
  - Bijvoorbeeld over lage ses
- Leg link naar gebieden
  - Wat heeft welk gebied nodig?
  - Durf keuzes te maken

5 Van visie naar uitvoering

- Grote stap
  - Zorg voor voldoende concrete handvatten
  - ‘Tussenniveau’
- Afwegingskader
  - Samenwerkingsprincipes
  - Kompas Zwolle gezond
  - Kompas SWF
- Betrokkenheid bij uitvoering

Meer achtergrondinformatie en links

Gezond in...

- Inspiratie- en werkboek Gezondheid & ruimte
- Kennisdossier fysieke omgeving
- Overzicht Instrumenten: www.gezondin.nu/instrumenten
- www.gezondin.nu/thema/fysieke-omgeving
- Leefplekmeter <https://www.gezondin.nu/?file=939&m=1526745760&action=file.download>

RIVM

- <https://www.gezondeleefomgeving.nl/instrumenten>

PBL

- [Verdeling van gezondheid en leefomgevingskwaliteit over buurten | PBL Planbureau voor de Leefomgeving](#)

Scottish Place Standard

- www.placestandard.scot
- <http://www.healthscotland.scot/tools-and-resources/the-place-standard-tool>

Quickscan Gezonde Leefomgeving - Gelderse Gezondheidswijzer

- <https://www.quickscangezondeleefomgeving.nl/>

GGD GGD GHOR

- Kernwaarden voor een Gezonde Leefomgeving: <https://www.ggdghorkennisnet.nl/thema/omgevingswet/nieuws/9356-kernwaarden-voor-een-gezonde-leefomgeving>

WHO Health Equity Status Report

- <http://www.euro.who.int/en/media-centre/sections/press-releases/2019/progress-on-health-equity-is-stalling-across-europe-new-who-report-reveals-gaps-can-be-reduced-within-the-lifetime-of-a-single-government>

Voedingscentrum

- <https://www.voedingscentrum.nl/professionals/gezonde-eetomgeving/ideeen-voor-beleid.aspx>

Deze sessie is beëindigd.

Ga terug naar de lobby

Annelies Acda: a.acda@pharos.nl

Maarten Hoorn: maarten.hoorn@platform31.nl

Wessel van Vliet: wessel.vanvliet@platform31.nl

Annette Duivenvoorden: annette.duivenvoorden@platform31.nl

